

Verrijking en Verbinding

Cultuurnota Alblasserdam 2014

Januari 2014

Bestuurlijk opdrachtgever: Ad Cardon, wethouder Cultuur

Ambtelijk opdrachtgever: Saskia van Eck, afdelingshoofd RMO

Redactie: Stefan Oosterhof, cluster Maatschappelijke Ontwikkeling

Inhoudsopgave cultuurnota Alblasserdam

1.	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	3
1.2	Context	3
1.3	Proces	6
1.4	Indeling nota	6
2.	Visie	7
2.1	Cultuur verrijkt	7
2.2	Cultuur verbindt	7
<i>Speerpunt 1</i>		
3.	Cultuureducatie en amateurkunst	8
3.1	Cultuureducatie in het basisonderwijs	8
3.1.1	Combinatiefunctie cultuur	8
3.1.2	Cultuureducatie met kwaliteit	9
3.2	Buitenschoolse cultuurparticipatie	10
3.2.1	Cultuureducatie in de vrije tijd	10
3.2.2	Amateurkunst	11
<i>Speerpunt 2</i>		
4	Kunst in de openbare ruimte en erfgoed	13
4.1	Kunst in de openbare ruimte	13
4.2	Erfgoed en archeologie	15
5.	Breed cultureel aanbod	18
5.1	Sociaal Cultureel Centrum Landvast	18
5.2	Evenementen	19
5.3	Letteren, podiumkunsten en beeldende kunst	20
5.4	Kerken en moskee	21
5.5	Toerisme en regio	22
6.	Conclusies en aanbevelingen	23
Bijlagen:		
1.	Overzicht deelnemers cultuurgesprekken	26
2.	Financieel overzicht	27
3.	Voorkeurslocaties uitbreiding beeldenroute	28

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Cultuur is een veelomvattend begrip met belangrijke waarden voor de samenleving. Minister Jet Bussemaker schrijft hierover in haar brief 'Cultuur beweegt, de betekenis van cultuur in een veranderende samenleving' (10 juni 2013) het volgende:

Cultuur heeft artistieke, maatschappelijke en economische waarden. Cultuur is noodzakelijk voor de vorming van onze identiteit, voor de ontplooiing van mensen en voor de ontwikkeling van creativiteit. Cultuur verbindt, biedt plezier en draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. De cultuursector is een sector met een duidelijk economisch belang.

Alblasserdam heeft veel te bieden op het gebied van cultuur: van educatie op scholen tot grootschalige evenementen en van kunst in de openbare ruimte tot filmavonden. Het gaat om een aanbod dat een belangrijke plaats inneemt in de lokale gemeenschap.

Er is tot op heden geen specifiek gemeentelijk cultuurbeleid geformuleerd. Deze cultuurnota is niet gericht op specifieke, nieuwe beleidsregels, maar is in eerste instantie bedoeld ter **ontsluiting en presentatie van het aanbod** en als **basis voor het leggen van verbindingen en benutten van kansen**. Het doel van de nota is vierledig:

- Ontsluiten en presenteren van het culturele aanbod
- Verbinden: op basis van de nota worden verbindingen gezocht tussen instellingen en initiatiefnemers, in de regio en met aanpalende beleidsvelden
- Kaderstellend: de nota biedt een referentiekader met duidelijke speerpunten
- Kansen benoemen: de nota trekt conclusies over kansen voor de toekomst

Enkele maanden na vaststelling van deze nota zal een nieuw college aantreden. Deze nota krijgt een plaats in het overdrachtdossier. Het biedt een 'foto' van de lokale situatie met een doorkijk naar de toekomst, op basis waarvan het bestuur richting kan kiezen en stappen kan zetten.

1.2 Context

Deze nota staat niet op zichzelf. Het is een product binnen een specifieke maatschappelijke en bestuurlijke context. Deze context is van onvermijdelijke invloed op het culturele karakter van de gemeente.

De economische crisis behoeft geen toelichting. Er is in de afgelopen jaren fors gesneden in cultuurbudgetten met duidelijke gevolgen voor de aanbodzijde. Hoewel in Alblasserdam geen sprake is van lokale cultuurbezuinigingen, hebben de bovenlokale besluiten hier wel gevolgen. De cultuurparticipatie staat onder druk: de bezoekersaantallen van veel culturele voorzieningen lopen terug.

Als gevolg van veranderingen in de samenleving, is het draagvlak voor de wijze en de omvang van de bestaande ondersteuning van cultuur afgenomen. Hierdoor is ook het

politieke draagvlak voor ondersteuning afgenomen. De rijksoverheid wil dat culturele instellingen en kunstenaars ondernemender worden en een groter deel van hun inkomsten zelf verwerven. Dat vraagt om professionele en artistieke vernieuwing, een betere aansluiting op demografische ontwikkelingen en vernieuwing van het beleid van zowel de rijksoverheid als de cultuursector.

De belangrijkste demografische ontwikkeling is de vergrijzing. De groep 65-plussers beschikt naast vrije tijd in toenemende mate over financiële middelen en is bovendien steeds ondernemender.

Landelijk

De nationale beleidsthema's voor cultuur in de periode 2013 – 2016 zijn:

- cultuurparticipatie en -educatie;
- innovatie en talentontwikkeling;
- cultureel ondernemerschap;
- internationalisering.

De uitvoering van het nationale beleid geschiedt grofweg langs drie lijnen:

- Een landelijke basisinfrastructuur van instellingen die vanwege een specifieke functie in het landelijke cultuurbestel of een kernfunctie in de regionale en stedelijke infrastructuur rechtstreeks door de rijksoverheid worden gesubsidieerd.
- Zes cultuurfondsen voor respectievelijk podiumkunsten, film, beeldende kunst, letteren, creatieve industrie en cultuurparticipatie.
- Beleidsprogramma's, als cultuureducatie en ondernemerschap in samenwerking met andere ministeries zoals Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken, met andere overheidslagen (provincies en gemeenten) en/of met andere publieke en private partijen.

Essentieel in het beleid is de samenwerking met provincies en gemeenten. Alle drie de overheidslagen voeren een autonoom cultuurbeleid met een eigen geldstroom. Door middel van samenwerking wordt versnippering en bureaucratie voorkomen en onderlinge samenhang en effectief gebruik van subsidiemiddelen bevorderd.

Regionaal

Alblasserdam maakt deel uit van verschillende regionale samenwerkingsverbanden. Deze verbindingen bieden kansen op cultureel gebied.

De **Drechtsteden** zijn "Samen stad aan het water", met als speerpunten de maritieme sector, de landschappen, en de historische binnenstad van Dordrecht. De samenwerking heeft als belangrijk doel om maatschappelijke resultaten te versterken, financiële voordelen te behalen en sturing op beleid en programma's te vereenvoudigen. Op het gebied van cultuur werd in de afgelopen jaren vanuit Bureau Drechtsteden een budget beheerd voor cultuurparticipatie, waarmee een grote diversiteit culturele initiatieven in de regio is ondersteund. Dit budget kwam tot stand via een matchingsregeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Met ingang van 2013 is dit rijksprogramma gestopt, waarop in regioverband is besloten om nog eenmalig 70.000 Euro beschikbaar te stellen.

Voor de periode vanaf 2014 is het Drechtstedenbestuur voornemens om het Bachfestival in Dordrecht te verbinden met de regio en hier middelen voor te reserveren.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie biedt in de periode 2013-2016 het Programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Alblasserdam neemt samen met vier andere Drechtsteden deel aan de matchingsregeling die dit programma biedt. Hiermee krijgt het aanbod van cultuureducatie op scholen een impuls.

De Drechtsteden kennen een gevarieerd cultureel aanbod, waar de laatste jaren sterk in is geïnvesteerd. In het bijzonder in Dordrecht zijn specifieke investeringen gedaan die een regionale aantrekkingskracht hebben. Volgend jaar worden het gerestaureerde Hof en het Nationaal Onderwijsmuseum geopend. In het Energiehuis worden vanaf het voorjaar van 2013 podiumkunsten geprogrammeerd.

De regio **Alblasserwaard-Vijfheerenlanden** werkt samen op verschillende beleidsterreinen, waaronder economie en toerisme. Een belangrijke kracht van deze regio is het authentieke en typisch Hollandse karakter met veel groen en water. Om deze kracht beter te benutten richt men zich op het vergroten van de belevingswaarde door het verbeteren van de toeristische infrastructuur en ontsluiting. Alblasserdam werkt op verschillende dossiers samen, waaronder Molengebied Kinderdijk.

De **Waterdriehoek** is het gebied tussen Dordrecht, Kinderdijk en de Biesbosch. Sinds het begin van 2013 werken publieke en private organisaties samen aan de aantrekkelijkheid, toegankelijkheid en zichtbaarheid van dit gebied. Een onderdeel hiervan is verfraaiing van de oevers, waarvoor bijvoorbeeld kunst en behoud van erfgoed kunnen worden ingezet.

Lokaal

In de structuurvisie 2040 die in oktober 2013 is vastgesteld wordt het karakter van Alblasserdam gepresenteerd als '**bedrijvig Hollands dijkdorp**' met twee gezichten:

- het historische dijkdorp met een zekere robuustheid en stedelijkheid, met voorzieningen en maritieme bedrijvigheid;
- het polderdorp dat kleinschalig en groen is.

Bij dit profiel worden de volgende kernwaarden benoemd: ontmoeting, groen dorp, kleinschalig, gelovig, historisch erfgoed, maritiem karakter, bedrijvig. Alblasserdam kent een relatief hoge mate van sociale cohesie (score 6,4 versus 6,1 voor de Drechtsteden als geheel).

Het karakter van het dorp is grotendeels cultureel bepaald. In deze nota zullen de genoemde kernwaarden dan ook nadrukkelijk naar voren komen. De nota sluit ook aan bij doelstellingen van het huidige college. In het collegeprogramma 'Sterk door verbinding' is de **vrijetijdseconomie** een hoofddossier, waarbinnen het vergroten van de toeristische aantrekkingskracht centraal staat. Speerpunten zijn: Haven-Zuid als schakel tussen de iconen Biesbosch, historische binnenstad Dordrecht en werelderfgoed Kinderdijk en een beschermd dorpsgezicht en behoud van beeldbepalende historische panden. Hieruit blijkt al dat cultuur alles behalve een geïsoleerd beleidsterrein is, maar

dat in het bijzonder de samenhang met toerisme en economie van (toenemende) waarde is.

1.3 Proces

De inhoud van deze nota is het product van een aantal stappen:

- Deskresearch (landelijk, regionaal en lokaal)
- Visievormende gesprekken met de wethouder
- Circa 25 gesprekken met stakeholders
- Presentatie raadsleden (BIO 8 oktober 2013)

Na behandeling van de nota in de gemeenteraad vindt er een bijeenkomst plaats met stakeholders. Een agendapunt zal zijn op welke wijze in gezamenlijkheid een zo optimaal mogelijk cultuuraanbod kan worden nagestreefd.

1.4 Indeling nota

In hoofdstuk 2 wordt de achterliggende visie gepresenteerd die de basis vormt voor deze nota. In de hoofdstukken 3 en 4 presenteren we twee speerpunten: cultuureducatie in het basisonderwijs en kunst in de openbare ruimte. Hoofdstuk 5 bevat een brede omschrijving van het culturele aanbod in de gemeente. In het afsluitende hoofdstuk staan conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

2. Visie

In de cultuurvisie van het gemeentebestuur staan twee onderwerpen centraal: verrijking en verbinding.

2.1 Cultuur verrijkt

Persoonlijke verrijking, doordat mensen de mogelijkheid hebben om bepaalde capaciteiten te ontwikkelen. Fysieke verrijking, door aandacht voor cultuur in de openbare ruimte.

1. **Cultuureducatie** kan mensen bepaalde inzichten verschaffen en specifieke talenten ontwikkelen. In Alblasserdam richten we ons hierbij op de **jeugd**. We willen cultuureducatie in het **basisonderwijs** zo goed mogelijk verankeren.
2. In Alblasserdam hechten we veel waarde aan de **identiteit** van het dorp. We zetten in op het op de juiste wijze behouden van **historisch erfgoed**. Hiernaast juichen we **eigentijdse architectuur** toe; authenticiteit staat centraal.
3. We zien een belangrijke rol voor cultuur bij verdere verfraaiing van de openbare ruimte en verhoging van de **leefbaarheid**. In dit kader hebben we bijzondere aandacht voor **kunstwerken in de openbare ruimte**.

2.2 Cultuur verbindt

Cultuur biedt een unieke mogelijkheid om te verbinden. Verbinding van mensen, verbinding van regio's en verbinding van organisaties. Sociale verbinding en fysieke verbinding.

4. **Ontmoeting** staat centraal bij een groot deel van de culturele activiteiten in Alblasserdam. De ontmoetingsfunctie is een cruciale factor voor het succes van grote lokale **evenementen**: Alblaspop, Koninginnedag, het Havenfestival, de Paardenmarkt en de Wielerronde. Bij **muziekverenigingen en koren** is 'samen participeren' in veel gevallen minstens zo belangrijk als repeteren en optreden. De ontmoetingsfunctie van cultuur past uitstekend bij het karakter van Alblasserdam.
5. Cultuur is een middel om de regionale samenwerking in de **Drechtsteden** ook onder bewoners en bezoekers verder in te bedden. Dit kan door programmatische samenwerking, zoals een regionaal evenement. Er liggen ook nog mogelijkheden in het verleiden van mensen om culturele voorzieningen in de regio te bezoeken. Hierbij speelt **marketing** een rol, maar ook goede vervoersmogelijkheden, zoals met de **Waterbus**. Om de regionale samenwerking te symboliseren en de regio verder te profileren biedt een '**regionale beeldenroute**' meerwaarde.
6. Cultuur staat niet op zichzelf. De beleidsvelden **toerisme en economie** zijn er in toenemende mate nauw mee verbonden. De ligging van Alblasserdam nabij cultureel erfgoed **Kinderdijk, Nationaal Park de Biesbosch** en de **historische binnenstad van Dordrecht** biedt mogelijkheden om de culturele en economische potentie verder te benutten.

3. Cultuureducatie en amateurkunst

Volgens verschillende onderzoeken vergroot cultuureducatie kunstzinnige en creatieve vermogens van mensen en verschaft het kennis over en inzicht in kunstvormen.

In Alblasserdam leggen we binnen cultuureducatie prioriteit bij de **lokale jeugd**. Het belang van cultuureducatie voor de algemene ontwikkeling van kinderen is onomstreden. Het draagt bij aan de veelzijdigheid van de vorming en ontwikkeling van kinderen en aan de voorbereiding op een complexe, pluriforme en snel veranderende maatschappij¹. Concreet gaat het hierbij om vaardigheden als waarnemingsvermogen, verbeeldingskracht, uitdrukkingsvermogen, een onderzoekende houding, vasthoudendheid, reflectievermogen en communicatieve vaardigheden. Cultuureducatie heeft ook een positieve invloed op de intelligentie en sociale vaardigheden. Samen muziek maken bijvoorbeeld versterkt het groepsgevoel en de discipline.

Cultuureducatie is ook van essentieel belang voor **cultuurparticipatie**. Op school worden kunst en cultuur toegankelijk gemaakt, ook voor leerlingen die dit van huis uit niet meekrijgen. Naast het aanbod op school bieden Jeugdpunt en Jeugdland een open aanbod van activiteiten voor de lokale jeugd. Eenmaal volwassen gaat de deelname aan cultuur voor veel mensen verder. Nauw verbonden met cultuureducatie is het begrip **amateurkunst**. Hieronder wordt kunstbeoefening in de vrije tijd verstaan, al dan niet in georganiseerd verband. In Nederland doet de helft van de bevolking aan amateurkunst, waarvan één derde wekelijks actief is, soms door zelfstandig te schilderen of te schrijven, maar ook vaak in groepsverband in dansgezelschappen, theatergroepen, orkesten en koren.

In dit verenigingsverband dragen cultuureducatie en amateurkunst bij aan maatschappelijke doelstellingen, zoals versterking van burgerschap en sociale cohesie.

3.1 Cultuureducatie in het basisonderwijs

Binnen het cultuurbeleid in Alblasserdam is cultuureducatie in het basisonderwijs een belangrijk speerpunt. De doelstelling is het **verstevigen en verankeren van het aanbod**. Om dit te bereiken kiezen we voor twee sporen.

3.1.1 Combinatiefunctie cultuur

Vanaf het najaar van 2012 zijn in Alblasserdam **combinatiefunctionarissen** sport en cultuur aangesteld. De combinatiefunctie heeft als doel om het huidige sport- en cultuuraanbod op alle scholen te verbeteren en activiteiten te organiseren met lokale partijen.

De combinatiefunctie cultuur wordt ingevuld door bibliotheek AtotZ en Cultuurcentrum ToBe. De combinatiefunctionaris is een intermediair tussen scholen en andere partners voor activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. Binnen de functie worden kunst- en cultuurprogramma's ontwikkeld, contacten onderhouden met de vakspecialisten die

¹ Winner E., T.R. Goldstein en S. Vincent-Lancrin, Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education (2013).

uitvoering van projecten/lessen verzorgen en worden projecten, lessen en activiteiten uitgevoerd. Vanuit de bibliotheek wordt een consulent geplaatst voor 60 uur per jaar per basisschool.

Er is een aantal doelstellingen geformuleerd waaraan de combinatiefunctie een positieve bijdrage moet leveren. Voor cultuur luiden deze als volgt:

- de cultuurdeelname onder jongeren blijft minimaal gelijk;
- er zijn meer verbindingen tussen professionele en amateurkunst;
- er is meer samenwerking tussen scholen, culturele instellingen en verenigingen.

Hiernaast zijn er doelstellingen geformuleerd op het gebied van onderwijs, sport, jongeren en wijken. Aan de hand van specifieke indicatoren monitort het Onderzoekcentrum Drechtsteden in hoeverre de combinatiefuncties bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen. In 2012 is een 0-meting gedaan en in 2014 zal de eerste herhalingsmeting worden uitgevoerd.

De kosten van de combinatiefunctie worden gedekt vanuit het rijksprogramma 'Brede impuls combinatiefuncties'.

3.1.2 Cultuureducatie met kwaliteit

In het landelijke beleid is recent sprake van een toenemende focus op cultuureducatie in het basisonderwijs. Via het fonds voor Cultuurparticipatie stelt het rijk hiervoor in de periode 2013-2016 extra middelen beschikbaar. Gemeenten kunnen hierop aanspraak maken middels een matchingsregeling. Het doel van het programma 'Cultuureducatie met kwaliteit' is om, door middel van een landelijk samenhangende aanpak, de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs te borgen door het ontwikkelen van een doorgaande leerlijn. Vanuit de Drechtsteden heeft Alblasserdam samen met Hendrik-Ido-Ambacht, Zwijndrecht, Sliedrecht en Papendrecht aan Cultuurcentrum ToBe de opdracht gegeven om in dit kader een aanvraag te doen. Deze aanvraag is inmiddels gehonoreerd. In samenhang met de combinatiefunctie kan hierdoor een belangrijke basis worden gelegd voor een duurzaam en kwalitatief goed cultuuraanbod op scholen.

Het hoofddoel van het plan 'Cultuureducatie met kwaliteit Drechtsteden' is het verankeren van cultuureducatie in het basisonderwijs. Concreet gaat ToBe dit in de periode 2013-2016 realiseren door de volgende vijf projecten aan te bieden op de basisscholen in Alblasserdam. Hierbij is nadrukkelijk sprake van maatwerk, waarbij de identiteit van de school centraal staat.

- *Basis doorgaande leerlijn*
Een school werkt aan een eigen visie, een basisprogramma en de ontwikkeling van een nieuw project, in samenwerking met een culturele instelling.
- *Leerlijn next level*
De te ontwikkelen leerlijn wordt omgezet in concrete projecten en lessen. Leerkrachten en culturele partners zorgen voor de uitvoering.
- *Educatie door kunst*

Scholen ontwikkelen met culturele instellingen een project of doorgaande leerlijn die is gekoppeld aan een leerlijn van een ander leergebied (taal, media-educatie, wereldoriëntatie, natuur en techniek).

- *Kennisplaats*

De kennisplaats is een verzamelplaats van kennis en informatie, waar ontmoetingen plaatsvinden tussen scholen, culturele instellingen en vakspecialisten.

- *Coaching on the job*

Ondersteuning en coaching voor leerkrachten bij de uitoefening van de lessen cultuureducatie.

De gemeente Alblasserdam stelt in de periode 2013-2016 jaarlijks € 11.000,-- als cofinanciering beschikbaar voor Cultuureducatie met kwaliteit. Hetzelfde bedrag wordt door het rijk beschikbaar gesteld.

3.2 Buitenschoolse cultuurparticipatie

Cultuureducatie gaat ook door buiten schooltijd. Het streven is om een duurzame keten te ontwikkelen tussen:

- cultuureducatie op school, waar interesse wordt gewekt;
- cultuureducatie buiten school, waar verdere verdieping en ontwikkeling plaatsvindt;
- deelname aan lokale amateurkunst, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de sociale cohesie en levendigheid.

3.2.1 Cultuureducatie in de vrije tijd

Sinds de opheffing van Kunstcentrum TOON per augustus 2013 is er geen sprake meer van een structurele subsidierelatie tussen de gemeente Alblasserdam en een instelling voor cultuureducatie. Deze situatie biedt de mogelijkheid voor een algehele heroriëntatie. In de afgelopen periode is dit vraagstuk verkend. Hierbij zijn landelijke ontwikkelingen meegenomen en gesprekken gevoerd met lokaal betrokken partijen, zoals de bibliotheek, muziekverenigingen Soli Deo Gloria en Excelsior en Balletcentrum Carmen de Haan. Ook is er gesproken met twee regionale aanbieders van cultuureducatie: Cultuurcentrum ToBe en Muziekcentrum Forte.

Naar aanleiding van deze verkenning stellen we de volgende uitgangspunten centraal bij het lokale aanbod van buitenschoolse cultuureducatie:

- Het is van belang dat er voor de jeugd **tot 18 jaar** een zo breed mogelijk **lokaal aanbod** is, zodat een vervolg kan worden geven aan een eerste kennismaking in het basisonderwijs.
- De specifieke kwaliteiten van de **lokale (amateurkunst)instellingen** moeten optimaal worden benut. Hieronder valt ook begeleiding richting het onderwijs.
- De beschikbare gemeentelijke middelen voor cultuureducatie zijn bedoeld voor ontwikkeling en coördinatie en een bijdrage op facilitair gebied.
- Verder dient er voldoende vraag te zijn om het aanbod kostendekkend te kunnen houden. Niet elk type cursus zal dus aangeboden kunnen worden.
- De gemeente verbindt zich niet bij voorbaat aan één partij voor buitenschoolse cultuureducatie. Behoud van flexibiliteit en regie moet gewaarborgd blijven.

- Er is geen rol voor de gemeente bij cultuureducatie voor volwassenen. Dit wordt volledig aan de markt overgelaten.

Een landelijke analyse van de aanbieders van cultuureducatie toont een duidelijke ontwikkeling in recente jaren, waarin ook het faillissement van Kunstcentrum TOON geplaatst kan worden. Traditionele aanbieders hebben het moeilijk. Dit heeft te maken met hoge kosten van het personeel (veelal docenten in vaste dienst), in combinatie met relatief hoge overheadkosten. In dit kader heeft ook Cultuurcentrum ToBe, een belangrijke regionale aanbieder, een start gemaakt met een transformatie naar een meer transparante en flexibele organisatie.

Er ontstaan ook nieuwe initiatieven, waarbij wordt gewerkt met een flexibele pool van zzp'ers; docenten die zijn opgeleid op het conservatorium. Door een minimum aan overheadkosten kan via een dergelijke werkwijze een relatief scherp tarief worden gehanteerd. Bij dit model gaat het nadrukkelijk om het cursusaanbod en niet om projectmatige zaken, zoals het ontwikkelen van onderwijsprogramma's. Muziekcentrum Forte, dat sinds de zomer van 2013 lessen en cursussen aanbiedt in Nieuw Lekkerland, werkt op deze wijze. Op dit moment maakt relatief veel jeugd uit Alblasserdam gebruik van het aanbod van Forte. De gemeente Alblasserdam volgt met veel interesse op welke wijze deze initiatieven ontwikkelen en duurzaam blijken.

In Alblasserdam zetten we het duurzaam ontwikkelen van een aanbod van buitenschoolse cultuureducatie op de agenda voor de eerste helft van 2014. De gemeente speelt hierbij een initiërende en stimulerende rol. Met lokale amateurkunstverenigingen en aanbieders van cultuureducatie zal worden bepaald welke rollen en verantwoordelijkheden verschillende partijen kunnen en willen nemen, waarbij de specifieke expertise van de instellingen centraal staat.

Voor buitenschoolse cultuureducatie is jaarlijks een budget beschikbaar van maximaal € 20.000,--.

3.2.2 Amateurkunst

Amateurkunst is een vorm van vrijetijdsbesteding die, net als sport, in verschillende verbanden wordt beoefend. Het gaat om actieve deelname, waarbij in Alblasserdam de nadruk ligt op musiceren bij een muziekvereniging, zoals Excelsior en Soli Deo Gloria, en zingen in een van de koren. Een ander voorbeeld is 'Fotoclub Alblasserdam' die al ruim 40 jaar bestaat. Andere vormen van amateurkunst zijn meedoen met amateurtoneel, spelen in een popbandje en schilderen in cursusverband.

De gemeente hecht om verschillende redenen veel waarde aan amateurkunst:

- Beoefenaars zijn enerzijds zelf actief en vormen anderzijds een belangrijk deel van de bezoekers van professionele kunsten. Ze vormen een humuslaag voor het cultureel draagvlak in het dorp.
- In het verenigingsleven wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan maatschappelijke deelname en gemeenschapsvorming. Ter illustratie: landelijk zijn één miljoen vrijwilligers wekelijks werkzaam in de amateurkunst.

- Amateurkunstverenigingen spelen veelal een belangrijke rol in de organisatie en levendigheid van lokale evenementen en officiële gelegenheden.
- Amateurkunst vormt een schakel in de keten van cultuureducatie. Talentontwikkeling gaat door en men heeft de gelegenheid om zich middels openbaar toegankelijke voorstellingen te tonen aan het publiek.

De gemeente gaat in het geval van amateurkunst uit van eigen kracht en verantwoordelijkheid. De rol van de gemeente beperkt zich tot kleinschalige financiële ondersteuning.

4. Kunst in de openbare ruimte en cultuurhistorie

In de inleiding is al gerefereerd aan de structuurvisie 2040. Hierin wordt het karakter van Alblasserdam gepresenteerd als 'bedrijvig Hollands dijkdorp' met twee gezichten:

- het historische dijkdorp met een zekere robuustheid en stedelijkheid, met voorzieningen en maritieme bedrijvigheid;
- het polderdorp dat kleinschalig en groen is.

Dit karakter komt duidelijk tot uiting in het straatbeeld. Dit hoofdstuk gaat in op de wijze waarop we dit door middel van cultuur willen behouden en verrijken.

4.1 Kunst in de openbare ruimte

Naast cultuureducatie in het basisonderwijs is kunst in de openbare ruimte het tweede speerpunt in deze nota. We hechten bijzonder veel waarde aan kunstwerken in het publieke domein, vanwege de volgende waarden:

- Identiteit. Kunst in de openbare ruimte geeft identiteit aan een plek. Het maakt een locatie minder anoniem en daardoor ook veiliger.
- Samenhang. Door kunst in de openbare ruimte kunnen fysieke plekken met elkaar worden verbonden. Ook verbindt het (verschillende groepen) mensen, doordat men zich erbij betrokken voelt en erover in gesprek raakt.
- Imago. Bijzondere kunst die de identiteit van een locatie verbeeldt draagt bij aan positieve beeldvorming.

Rondje Haven

In het havengebied zijn in de afgelopen jaren enkele bijzondere beelden geplaatst. Deze beelden maken deel uit van het '**Rondje Haven**', een wandeling door het dynamische havengebied dat voortdurend in ontwikkeling is. Het gaat om de volgende locaties en kunstwerken:

- Brandweerkazerne ('Ecco Homo' van Linda Verkaik)
- Waterbushalte ('Cyclus' van Henk van Bennekum)
- Naast de brug in de haven ('Du monde primitif au monde moderne' van Romain Nikiema)
- Oceanco ('Kupfernickel' van Nick Renshaw)
- Rabobank ('De Klinkers' van Marcus Ravenswaaij)

Om de route duidelijker te profileren wordt gezorgd voor **verlichting** van de beelden. Hierdoor draagt de route ook 's avonds bij aan de bovengenoemde waarden.

Verbinding regio

In Zwijndrecht (permanente expositie) en Papendrecht (tijdelijke exposities) heeft **Stichting Beeldenpark Drechtoevers**, in samenwerking met gemeente en bedrijfsleven, beeldenroutes ontwikkeld. De visie van deze stichting is het leggen van **verbindingen door beeldende kunst**. De routes verbeelden de

samenwerking in de Drechtsteden en zorgen voor extra profilering van de regio. De ambitie van de stichting is een uitbreiding van de route naar de andere Drechtsteden. In Alblasserdam heeft de stichting ervoor gezorgd dat Oceanco een kunstwerk heeft gehuurd.

De ideeën van Stichting Beeldenpark Drechtoevers sluiten uitstekend aan bij visie van het gemeentebestuur. Door het 'Rondje Haven op termijn uit te breiden met enkele beelden zou een volwaardige **beeldenroute** ontstaan die door de Waterbus is verbonden met routes in andere Drechtsteden. Hiermee wordt een zogenaamd parelsnoer door de Drechtsteden ontwikkeld, waarmee de (maritieme) identiteit van de regio wordt benadrukt en de samenwerking op een fysiek zichtbare wijze wordt gesymboliseerd.

Kunstobjectenroute

Naast de beelden in het havengebied kent de gemeente Alblasserdam nog een grote variëteit van kunstwerken in de openbare ruimte. Deze objecten zijn geïnventariseerd en zullen digitaal worden gepresenteerd. Ook zullen de kunstwerken zoveel mogelijk worden voorzien van qr-codes, waarmee ter plekke informatie over de achtergrond van het kunstwerk en de kunstenaar opgevraagd kunnen worden. De doelgroep van de brede kunstobjectenroute is in de eerste plaats de bevolking van Alblasserdam.

Waterdriehoek

Sinds het begin van 2013 werken publieke en private organisaties onder de noemer 'De Waterdriehoek' samen aan de aantrekkelijkheid, toegankelijkheid en zichtbaarheid van het gebied tussen **Dordrecht, Kinderdijk en de Biesbosch**. Een onderdeel hiervan is verfraaiing van de oevers. Hiervoor kan kunst als middel worden ingezet, net als het behoud van erfgoed. Alblasserdam is geen directe partner in dit samenwerkingsverband, maar is wel betrokken en juicht dit initiatief van harte toe.

Structurele ontwikkeling

In Alblasserdam is op jaarbasis structureel een bedrag van € 5.000,-- beschikbaar voor kunst in de openbare ruimte. Het college vraagt de gemeenteraad bij de behandeling van deze nota om een eenmalige investering ten behoeve van kunst in de openbare ruimte ter hoogte van € 20.000,--. Hiermee kan de route worden uitgebreid met een extra beeld. In overleg met de stichting Beeldenpark Drechtoevers en expert Roel Teeuwen zijn vier voorkeurlocaties bepaald die uitermate geschikt zijn voor de plaatsing van een nieuw beeld (zie bijlage 3). Een belangrijk voordeel van een aanvullende gemeentelijke bijdrage is het feit dat Stichting Beeldenpark Drechtoevers hierdoor beter in staat zal zijn om meer sponsors en fondsen te werven voor organisatie, uitbreiding en onderhoud van de beeldenroute.

Hiernaast stelt het college bij behandeling van deze nota voor om een '**percentageregeling beeldende kunst**' in te voeren. Concreet houdt dit in dat er een bestemmingsreserve wordt ingesteld, waarin 1% van gemeentelijke bouwprojecten wordt ingezet voor kunst in de openbare ruimte. Als grondslag voor deze regeling geldt dat 1% van de investering openbaar gebouw ten laste wordt gebracht van de algemene reserve.

Bij externe projecten zullen ontwikkelaars worden gestimuleerd om te investeren in kunst.

De gemeente hecht aan een goede behandeling en afhandeling van kunst in de openbare ruimte. Wanneer in geval van bijvoorbeeld sloop of renovatie van openbare gebouwen kunst verloren gaat of niet meer in de context past, willen we middels de auteurswet waarborgen dat de kunstenaar een nieuw werk kan plaatsen. Door deze beleidsregel wordt de kans dat kunst (sluipenderwijs) aan de gemeenschap wordt onttrokken kleiner.

4.2 Erfgoed en archeologie

Kunstwerken in de openbare ruimte geven een *nieuwe* impuls aan de openbare ruimte. Ook staat de gemeente ook nadrukkelijk open voor moderne architectuur. In de afgelopen jaren is hiernaast ook flink geïnvesteerd in de bescherming van het dorpsgezicht en het *behoud* van monumenten. **Authenticiteit** staat centraal.

Monumenten en beschermd dorpsgezicht

Alblasserdam kent **25 rijksmonumenten**. Een aantal hiervan is te bezoeken, zoals het Huis te Kinderdijk, het Ambachtsherenhuis en het Huis van Zessen. Ook de molens "De Blokker", de "Kortlandse Molen" en de "Souburgse Molen" zijn rijksmonumenten. Wipwatermolen "De Blokker" maakt onderdeel uit van Werelderfgoed Kinderdijk. De "Souburgse Molen" (1860) en de "Kortlandse Molen" (1890) zijn karakteristieke ronde stenen Poldermolens uit de negentiende eeuw.

"De Blokker" en de "Kortlandse Molen" zijn ondergebracht bij de Stichting Instandhouding Molens in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en er wordt aan gewerkt om ook de "Souburgse Molen" bij deze stichting onder te brengen. De SIMAV heeft als doel het behoud en de restauratie van historische molens in het gebied van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Met de financiële hulp van rijk, provincie en gemeenten werkt de stichting nauw samen met vaklieden, particulieren en, niet in de laatste plaats, de vrijwillige molenaars.

Het Huis van Zessen, ook wel het Van Eesterenhuis, is sinds het najaar van 2013 voor publiek toegankelijk. Het huis is, zonder gemeentelijke middelen, gerenoveerd en bevat een semipermanente presentatie en de meubels van stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren. Het huis is een waardevol ontwerp volgens de principes van De Stijl dat liefhebbers (van architectuur) aantrekt.

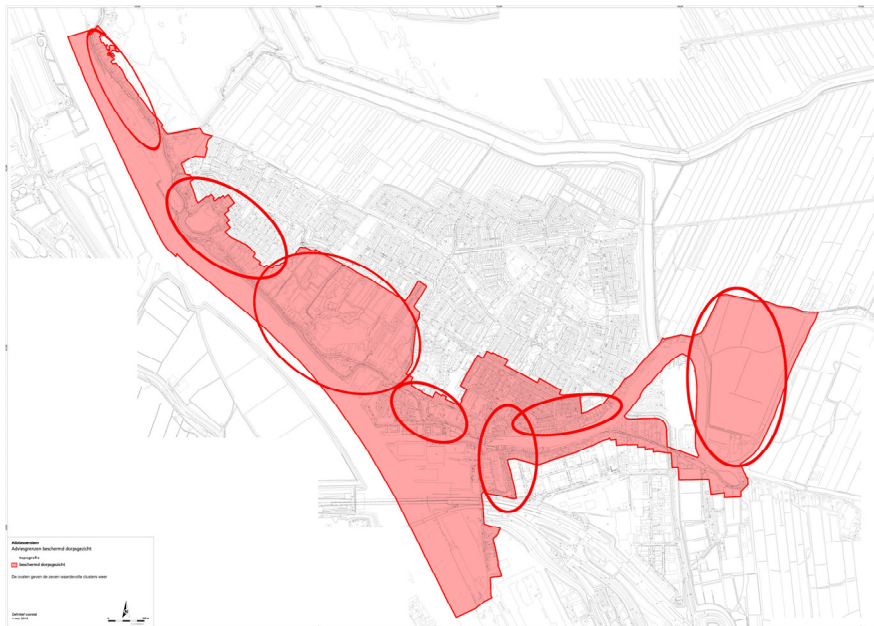
De gemeente vindt het belangrijk dat de karakteristieke historische identiteit van Alblasserdam behouden blijft en cultuurhistorische waardevolle panden worden beschermd. Hiertoe kennen we, naast rijksmonumenten, ook gemeentelijke monumenten en beschermd dorpsgezicht.

De aanwijzing van gemeentelijke monumenten vindt plaats in overleg met de eigenaren. Voor een wijziging aan het pand, *aan zowel de binnen- als buitenzijde*, moet de **monumentencommissie** worden ingeschakeld. Op 31 mei 2012 heeft de monumentencommissie 150 panden voorgedragen als gemeentelijk monument. Inmiddels heeft een deel van deze lijst ook daadwerkelijk deze status.

Na een interactief proces onder begeleiding van de monumentencommissie en de Historische Vereniging heeft het gemeentebestuur in december 2013 **gemeentelijk beschermd dorpsgezicht** aangewezen met daarin beeldbepalende zaken. Dit moet ervoor zorgen dat er in de toekomst geen zaken verloren gaan die deel uitmaken van het karakteristieke dorpsbeeld. Juridisch betekent dit dat gebouwen binnen een beschermd dorpsgezicht niet zonder sloopvergunning mogen worden afgebroken en niet zonder vergunning mogen worden gewijzigd. Bij het aanwijzen van het gezicht zijn twee criteria gehanteerd:

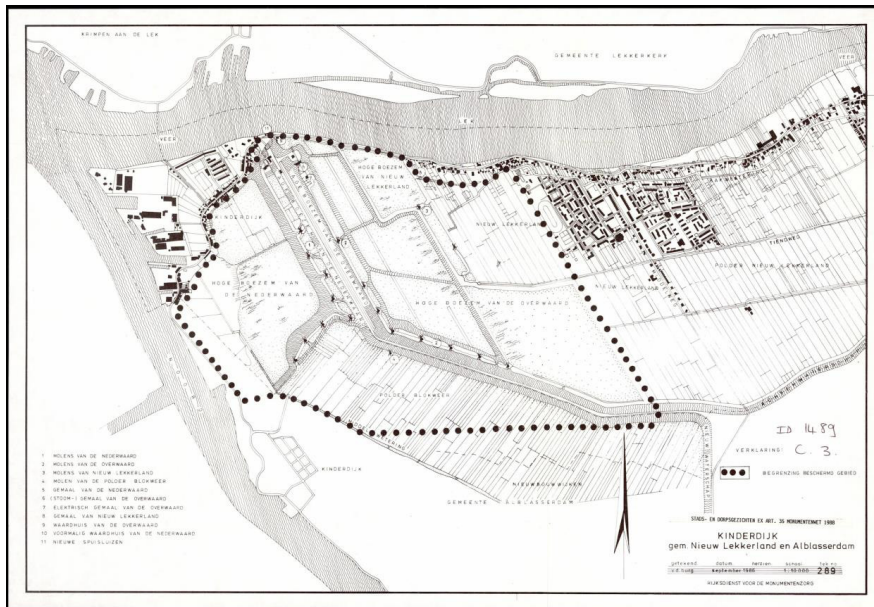
- het landschap (structuren zoals oeverwallen en dijken);
- clusters van waardevolle bebouwing die een ensemblewaarde vertegenwoordigen, al dan niet samenvallend met de landschappelijke structuren of juist met tussenliggende zichtlijnen op het landschap.

Binnen het gebied zijn zeven waardevolle clusters benoemd (zie afbeelding): omgeving Rijzenwiel, omgeving Lammetjeswiel, omgeving Kerkstraat, industriezone West-Kinderdijk en omgeving Dam (inclusief Oranjestraat).

In het beschermd dorpsgezicht liggen 330 panden of zaken die, hoewel geen monument, wel van groot belang zijn voor het karakteristieke dorpsgezicht uit cultuurhistorisch oogpunt. Deze zijn door het college benoemd tot **beeldbepalende panden**. Wanneer men wijzigingen aan een beeldbepalend pand wil doorvoeren die gevolgen hebben voor *het openbare karakter* dient de monumentencommissie te worden ingeschakeld. Om het beschermd dorpsgezicht en de beeldbepalende panden te kunnen aanwijzen is de Monumentenverordening uit 2002 vervangen door de Erfgoedverordening Alblasserdam 2013.

In 1993 heeft het rijk het beschermd dorpsgezicht Kinderdijk-Elshout aangewezen om de invloedssfeer van de molens te Kinderdijk te beschermen (zie afbeelding). Hiermee is er dus sprake van twee beschermde dorpsgezichten in Alblasserdam.

De gemeente werkt bij deze processen nauw samen met de **Historische Vereniging West-Alblasserwaard**. Deze vereniging vervult een waardevolle rol in het presenteren van cultuurhistorie aan een zo breed mogelijk publiek. Dit wordt bereikt door middel van tentoonstellingen, lezingen, publicaties en het betrekken van scholen bij activiteiten, zoals de dodenherdenking op 4 mei.

Archeologie

Op 30 oktober 2012 is het gemeentelijk archeologiebeleid vastgesteld. Op basis van een archeologische waarden- en verwachtingenkaart is gekozen voor een indeling in zes gebiedscategorieën. Wanneer de verwachting is dat een specifiek gebied archeologisch erg waardevol is, moet er extra zorgvuldig met de bodem worden omgegaan. Het uitgangspunt is hierbij dat archeologische waarden zoveel mogelijk ter plekke in de bodem bewaard blijven.

Architectuur

De gemeente spreekt zich niet alleen uit voor behoud van historische identiteit, maar ook voor hedendaagse architectuur. Alle vormen van hedendaags design en vakmanschap mogen worden toegepast. Ook vakmanschap uit het verleden mag worden toegepast, maar dan op een hedendaagse wijze. Dit stelt architecten en ontwikkelaars voor de uitdaging producten te ontwikkelen die toekomstige bewoners en gebruikers behagen en ervoor zorgen dat men zich in Alblasserdam kan blijven oriënteren op wat oud en nieuw is, om te blijven ervaren wat authentiek is. Alblasserdam is deze weg ingeslagen met de realisatie van hedendaagse gebouwen als Landvast en de brandweerkazerne. Ook het woon/winkelgebouw aan het Raadhuisplein is een goed voorbeeld van hedendaagse uitdrukkingvormen.

5. Breed cultureel aanbod

Naast de hiervoor beschreven speerpunten is er sprake van een breed cultureel aanbod in Alblasserdam. Het huidige aanbod past over het algemeen goed bij de omvang van het dorp. Het streven is dan ook niet om een volledig aanbod te bieden. Uit de analyse en cultuurgesprekken blijkt bijvoorbeeld dat specifieke jongerenvoorzieningen, zoals een discotheek, worden gemist. Hiervoor neemt de gemeente zelf geen initiatief.

Alblasserdam maakt onderdeel uit van een regio met een gevarieerd aanbod van voorzieningen (specifiek voor jongeren bijvoorbeeld het Energiehuis in Dordrecht en Dance Factory in Nieuw-Lekkerland). De gemeente hecht in dit kader waarde aan goede verbindingsmogelijkheden.

5.1 Sociaal Cultureel Centrum Landvast

Landvast bestaat vijf jaar en is een sociaal cultureel centrum met een **bioscoopfunctie met twee zalen** en een horecavoorziening. Dankzij de huisvesting in het moderne pand aan de haven is Landvast een landmark voor Alblasserdam met regionale bekendheid.

In Landvast heerst zeven dagen per week bedrijvigheid. De belangrijkste prioriteit ligt bij de sociale activiteiten. Landvast biedt huisvesting voor het **lokale verenigingsleven**. Mensen komen er samen om te bridgen en biljarten, er worden (kinder)feestjes georganiseerd en de schooljeugd komt hier bij elkaar voor binnen- en buitenschoolse activiteiten.

Ook op toeristisch en economisch gebied vervult Landvast een belangrijke rol. Het biedt bijvoorbeeld mogelijkheden voor congressen of vergaderingen met verschillende schaalniveaus.

Culturele functie

De culturele functie van Landvast is veelzijdig:

- De bioscoop biedt een unieke voorziening. De bezettingsgraad is hoog bij zowel de dag- als avondvoorstellingen. Het publiek is gevarieerd dankzij de diversiteit in het aanbod: artistieke films, commerciële producties en themavoorstellingen (senioren, 'ladies') en arrangementen. Deze variëteit in het aanbod is mogelijk dankzij de twee zalen. De helft van de bioscoopbezoekers is afkomstig uit Alblasserdam en de andere helft uit de regio.
- Landvast biedt onderdak aan verschillende (amateurkunst)verenigingen. De Windmill Big Band, Muziekvereniging Soli Deo Gloria en de koren C.O.V. Egberts en De Klinkers huren ruimte voor repetities en het verzorgen van lessen. Ook worden er dans- en balletcursussen verzorgd.
- Wanneer er grootschalige evenementen of feestelijke activiteiten plaatsvinden vormt Landvast in veel gevallen een belangrijke schakel, als locatie voor specifieke onderdelen, maar ook voor aansluitende activiteiten.
- Er worden jaarlijks enkele keren themafeesten voor specifieke doelgroepen georganiseerd, waaronder dancefeesten voor jongeren.
- Er worden periodiek exposities en tentoonstellingen georganiseerd, onder meer door de Historische Vereniging West-Alblasserwaard en lokale professionele kunstenaars.

- Er wordt incidenteel livemuziek geprogrammeerd. Op zondagmiddagen in de winter wordt er een jazzprogramma verzorgd.

Landvast speelt een actieve, aanjagende en laagdrempelige rol in het sociaal culturele leven in Alblasserdam. De gemeente heeft hierbij een faciliterende rol. Vanuit haar rol als subsidiënt kan de gemeente in de toekomst beperkt opdrachten meegeven die vanuit de gemeentelijke inhoudelijke beleidsvisie mogelijk gemaakt zouden moeten worden.

5.2 Evenementen

Alblasserdam heeft in de zomermaanden een gevarieerde evenementenkalender. Er zijn vier grootschalige evenementen die een brede doelgroep aanspreken:

- De viering van **Koningsdag** wordt georganiseerd door het Oranjecomité en is de laatste jaren uitgegroeid tot een nieuwe traditie. Overdag staat een familieprogramma centraal met veel activiteiten voor de jeugd. 's Avonds volgt een muzikaal programma met bands en de dag wordt afgesloten met vuurwerk. Naast Koningsdag organiseert het Oranjecomité één keer per vijf jaar Bevrijdingsdag.
- Eind juli worden op één dag twee evenementen georganiseerd: de **Paardenmarkt** (ochtend en avond) en de **Wielerronde** (middag). De Sint Jacobus Paardenmarkt is een oude jaarlijkse traditie met minimaal 10.000 bezoekers. De 75 à 100 paarden uit de regio staan centraal; daaromheen is een uitgebreide, gevarieerde markt met een Oudhollands karakter. 's Avonds vindt het hippisch festijn plaats. Tijdens de middag wordt al meer dan 50 jaar de 'Paardenmarkttronde' verreden, een van de drukst bezochte sportevenementen in de regio.
- Het derde grote lokale evenement is **Alblaspop**. Het evenement bestaat uit twee muziekavonden met elk circa 5.000 bezoekers, waarvoor apart toegangskaartjes gekocht kunnen worden. De gemiddelde bezoeker is ouder dan 25 jaar, maar de organisatie probeert ook jongeren aan te trekken. In de programmering wordt het evenwicht gezocht tussen commerciële, gearriveerde acts en acts die in opkomst zijn. Ongeveer de helft van de bezoekers is afkomstig van buiten Alblasserdam.
- Het **Havenfestival** bestaat sinds 1990 en is uitgegroeid van een eendaags festival tot een week lang met festiviteiten met meer dan 40.000 bezoekers. Het hoogtepunt vormt de afsluitende zaterdag met braderie, korenslag en afsluitend vuurwerk. Deze dag heeft een sterke bovenregionale aantrekkingskracht. Het festival bestaat verder uit een gevarieerd aanbod met onder meer taptoe, hardloopwedstrijd, toneel, poppenkast, oud-Hollandse spelen en bedrijvenmarkt. Het Havenfestival vindt plaats in de derde week van september en is goed ingebed bij lokale partijen die zich verbinden aan het festival door bijvoorbeeld sponsoring of levering van diensten.

In 2012 is vanuit een samenwerking tussen de gemeente en enkele lokale ondernemers de onafhankelijke **Stichting Fondswerving Evenementen Alblasserdam** (SFEA) opgericht. Het hoofddoel van de SFEA is de continuïteit van vier grote evenementen (Havenfestival, Wielerronde, Paardenmarkt, Koningsdag) in Alblasserdam te bevorderen. Daarnaast kan de stichting, onder specifieke voorwaarden, ondersteunen in de financiering van incidentele evenementen. De SFEA biedt een platform, waardoor het voor evenementenorganisatoren gemakkelijker wordt om sponsoren te werven. Er zijn nu zes bedrijven aan de SFEA verbonden die jaarlijks een donatie doen. Ook gaat een gemeentelijke evenementensubsidie naar deze stichting.

De gemeente hecht veel waarde aan de lokale evenementen. Deze hebben een belangrijke **ontmoetingsfunctie**, waar oude en nieuwe bewoners elkaar (weer) ontmoeten. Daarnaast bieden zij lokale (culturele) partijen een podium om zich te presenteren aan het publiek. Tenslotte zorgen evenementen voor **lokale economische spinoff** en **regionale profilering** van Alblasserdam.

Het Drechtstedenbestuur is voornemens om het Bachfestival Dordrecht te verbinden met de regio en hiervoor middelen te reserveren. Het festival heeft een kwalitatief hoogstaand karakter met landelijke aantrekkingskracht. Het thema 'Bach' sluit goed aan bij de regio. Met de regionalisering van het Bachfestival zou de regionale samenhang ook op cultureel vlak meer profiel krijgen.

5.3 Letteren, podiumkunsten en beeldende kunst

Deze drie klassieke kunstvormen behoren weliswaar niet tot de twee speerpunten van deze nota, maar vormen wel een belangrijk onderdeel in het culturele profiel van Alblasserdam. De rol van de gemeente is bij deze onderdelen minder actief.

Letteren

Bibliotheek AtotZ is de centrale speler in het letterenveld en vervult deze rol ook in de regio. De bibliotheek speelt een belangrijke rol bij cultuureducatie op scholen (zie hoofdstuk 3), waarbij de focus ligt op mediawijsheid en leesbevordering. Door de invulling van een deel van de combinatiefunctie in het primair onderwijs is hiervoor extra aandacht mogelijk. Het nieuwe afhaalpunt in **MFC Maasplein** vervult voornamelijk een sociale functie op wijkniveau, dichtbij de inwoners. De ontmoetingsfunctie krijgt hier vorm door een leestafel en laagdrempelige activiteiten. In de hoofdvestiging worden aanvullend op de uitleenfunctie regelmatig culturele activiteiten uitgevoerd, van exposities tot lezingen en van cursussen tot jeugdactiviteiten. Bij haar activiteiten zoekt de bibliotheek nadrukkelijk de samenwerking met lokale partijen.

Naast de activiteiten van de bibliotheek worden er periodiek lezingen georganiseerd in Landvast en sommige kerken.

Een verbinding met Alblasserwaard-West is op dit terrein gelegd met de gedichtenroute; een fietsroute langs vijf bronzen plaquettes met gedichten van onder meer Jan Eijkelboom en Anna Enquist.

Podiumkunsten

Naast de genoemde mogelijkheden binnen amateurkunstverenigingen is er slechts beperkt sprake van een podiumkunstenaanbod in Alblasserdam. Peter Boermans verzorgt op zondagmiddagen in de winter een gewaardeerde **jazzprogrammering in Landvast**. Bert de Haan programmeert ook jazzmuziek, zowel in Landvast als in lokale horeca. Er treden incidenteel artiesten op in verschillende gelegenheden. Verschillende evenementen bieden plaats aan podiumkunsten, dit geldt in het bijzonder voor Alblaspop.

Andere Drechtsteden bieden een afwisselend aanbod op dit gebied. Cascade in Hendrik-Ido-Amacht verzorgt onder meer voorstellingen op het gebied van kleinkunst. Voor

theatervoorstellingen gaan veel inwoners van Alblasserdam naar Theater De Willem in Papendrecht. Schouwburg Kunstmin in Dordrecht biedt een breed theateraanbod. In het Energiehuis te Dordrecht wordt popmuziek geprogrammeerd in poppodium Bibelot en klassieke muziek door Kunststroom.

Vestzaktheater Biggelmee is een vereniging met ongeveer 200 leden van 18 jaar en ouder die sinds 1968 is gehuisvest in een karakteristiek oud schoolgebouw aan de West-Kinderdijk, op de grens met Nieuw-Lekkerland. Het pand beschikt over een zaal met podium en bar en enkele kleinere ruimtes. De vrijwilligersorganisatie biedt haar leden vrijwel wekelijks optredens van (veelal regionale) artiesten (blues, folk, etc.), maar er worden ook klaverjasavonden georganiseerd. Men heeft het voornemen om meer aansluiting te zoeken met toneelverenigingen uit de regio.

De gemeente sluit aan bij deze regionale infrastructuur en onderzoekt incidenteel een wat verdergaande verbinding. Van belang is een goede communicatie over de regionale programmering en goede fysieke verbindingsmogelijkheden. Dit wordt ook meegenomen in de visie op de vrijetijdseconomie die in ontwikkeling is.

Beeldende kunst

Het belang van beeldende kunst in de openbare ruimte is uitgebreid aan bod gekomen in hoofdstuk 3. De gemeente hecht ook waarde aan moderne en historische kunstwerken en juicht exposities en tentoonstellingen op dit gebied toe.

Alblasserdam is de thuisbasis van een wisselende groep **professionele kunstenaars**, zoals Roel en Marry Teeuwen, Teus van Kooten, Raymond Koop en Kees den Boef en Natasja Kanters. Deze professionals geven een waardevolle bijdrage aan het culturele karakter van het dorp door middel van hun kunst, maar ook door hun expertise en creativiteit, waarvan de gemeente dankbaar gebruik maakt. De gemeente waardeert hun initiatieven voor openbaar toegankelijke activiteiten, zoals workshops en exposities.

5.4 Kerken en moskee

De kerken in Alblasserdam vormen een belangrijk onderdeel van de identiteit van het dorp. Er is een relatief grote Turkse gemeenschap die cultureel actief is.

In verschillende kerken vinden periodieke voorstellingen plaats van lokale koren. In samenwerking met de Ontmoetingskerk verzorgt de Havenkerk de laatste jaren een filmavond in Landvast rondom een passende filmvertoning. In de Grote kerk vinden verschillende concerten plaats. Deze kerk zou ook een geschikte locatie zijn als onderdeel van een regionaal Bachfestival. De Elthetokerk is de thuisbasis van muziekvereniging Excelsior. In deze kerk worden regelmatig culturele activiteiten verzorgd, zoals lezingen.

De Yunus Emre moskee organiseert jaarlijks een open dag met diverse culturele activiteiten. De doelgroep is zeer breed, met bijzondere aandacht voor mensen die de Turkse gemeenschap nog niet goed kennen. De Turkse Culturele Vereniging organiseert jaarlijks een breed bezochte Iftar maaltijd, de afsluiting van de Ramadan, en participeert in lokale evenementen.

5.5 Toerisme en de regio

In de voorgaande paragrafen en hoofdstukken is het belang van de regio al verschillende malen benoemd. Alblasserdam ligt in de directe nabijheid van prachtige culturele voorzieningen, zoals het Baggermuseum in Sliedrecht, theater de Willem in Papendrecht, Cascade in Hendrik-Ido-Ambacht en de binnenstad van Dordrecht (met o.a. het Energiehuis en het Dordrechts Museum). Goede marketing en communicatie en een duidelijke fysieke verbinding is van belang om de inwoners van Alblasserdam in de gelegenheid te stellen om op een laagdrempelige wijze van dit aanbod gebruik te kunnen maken.

Een verbinding tussen deze culturele voorzieningen met de toeristische attracties in de regio biedt kansen. Kinderdijk, maar bijvoorbeeld ook Nationaal Park de Biesbosch, trekt jaarlijks een enorm aantal bezoekers. Vanuit de gemeente Alblasserdam wordt gewerkt aan een visie op de vrijetijdseconomie. Hierbij zal samenwerking worden gezocht met ondernemers en initiatiefnemers. In deze visie komt onder meer aan bod op welke wijze toeristische bezoekers aan de regio beter kunnen worden verleid om ook Alblasserdam en haar (culturele) voorzieningen te bezoeken.

Bij de visieontwikkeling zal ook Stichting Werelderfgoed Kinderdijk (SWEK) worden betrokken. Deze stichting heeft in 2012 een cultureel ondernemingsplan opgesteld, waarbij een belangrijk uitgangspunt is dat men meer inkomsten wil verwerven vanuit de bezoekers aan het werelderfgoed. De eerste stap hiertoe is gezet met de richtinggevende gebiedsvisie die in december 2013 is gepresenteerd.

Op het gebied van marketing en communicatie speelt de VVV een belangrijke rol. Er wordt op dit moment gewerkt aan een plan voor een nieuwe constructie, waarmee inwoners en bezoekers van Alblasserdam op een betere wijze kunnen worden geïnformeerd over mogelijkheden in de vrije tijd. Om de VVV-functie meer tot haar recht te laten komen wordt vanaf 2014 een nieuwe locatie aangewezen. De voorkeur heeft het om de functie in de haven te houden.

Naast het lokaal informeren van bezoekers is het van belang dat het culturele aanbod in Alblasserdam beter wordt ontsloten door dit te presenteren bij andere VVV's in de regio. Hiervoor zijn de betrokken partijen zelf medeverantwoordelijk.

6. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de geformuleerde visie, de cultuurgesprekken en een inventarisatie van het aanbod is een aantal concrete aanbevelingen geformuleerd. Deze bieden handvatten om op korte termijn tot een verdere verbetering te komen van het culturele klimaat in Alblasserdam en de verbinding hiervan met de regio. Aan de aanbevelingen is zoveel mogelijk een tijdspad verbonden, waardoor er sprake is van een concrete uitvoeringsagenda.

Algemeen

Cultureel Alblasserdam staat er goed voor. Wanneer we kijken naar vergelijkbare gemeenten is er sprake van een gevarieerd cultureel aanbod. Landvast is het culturele centrum van het dorp met een levendige dynamiek van cultureel en sociaal betrokkenen. Er zijn meerdere relatief grootschalige evenementen in het dorp die goed lokaal zijn ingebed en waar ontmoeting centraal staat. Er is een levendig amateurkunstklimaat met diverse muziekverenigingen en koren. Ook in kerkelijke kringen worden verschillende activiteiten georganiseerd.

De lokale gemeenschap is veelal erg betrokken bij het reilen en zeilen van het dorp, ook op het gebied van culturele activiteiten. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de bereidheid om als vrijwilliger mee te werken bij evenementen, een muziekvereniging of culturele activiteiten op scholen. Lokale ondernemers zijn vaak bereid om door middel van sponsoring of een bijdrage in natura activiteiten te ondersteunen.

De gemeentelijke organisatie staat dichtbij de gemeenschap. Initiatiefnemers weten de verantwoordelijke personen binnen de gemeente goed te vinden en zijn over het algemeen goed te spreken over de dienstverlening en betrokkenheid.

De focus ligt over het algemeen op het eigen dorp. Zowel de Drechtsteden als de Alblasserwaard zijn geen (primaire) doelgroep bij activiteiten. Hier liggen kansen, zowel op het gebied van vraag (verhogen publieksbereik) als aanbod (gezamenlijke programmering).

Concrete aanbevelingen

Hieronder volgen enkele concrete aanbevelingen. Deze zijn relatief laagdrempelig en kunnen op korte termijn worden opgepakt.

1. Faciliteren en stimuleren van ontmoeting

In veel cultuurgesprekken is naar voren gekomen dat er behoefte is aan periodiek overleg met andere culturele betrokkenen in het dorp. De gemeente kan hierbij een initiërende en faciliterende rol spelen. Periodieke ontmoeting is van waarde voor afstemming en aansluiting, het ontstaan van kruisbestuivingen en de uitwisseling van expertise. Het gaat hierbij niet om een alternatieve vorm van een culturele raad.

In het eerste half jaar van 2014 zal op initiatief van de gemeente een eerste bijeenkomst worden belegd. Daarna is het aan de deelnemers om te bepalen op welke wijze dit overleg wordt geborgd.

2. Focus blijven leggen op verankering van cultuureducatie in het basisonderwijs

Door de combinatiefunctie en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit wordt op dit moment een sterke basis gelegd voor cultuureducatie op basisscholen. Er moet worden bewaakt dat dit aanbod wordt verankerd en een duurzaam karakter krijgt.

De rol van de gemeente is het bewaken en duurzaam verankeren van afspraken met partijen. Dit gebeurt door periodiek overleg met de combinatiefunctionaris, onderwijsinstellingen en betrokken culturele partijen. Het Onderzoekcentrum Drechtsteden monitort de effecten van de combinatiefunctie.

3. Borgen lokaal aanbod buitenschoolse cultuureducatie

Er moet lokaal weer een structureel aanbod komen van cultuureducatie in de vrije tijd. Hiermee wordt de lokale jeugd op een laagdrempelige manier in staat gesteld om de kennismaking met cultuur op school een vervolg te geven. De focus ligt hierbij op de jeugd tot 18 jaar. Flexibiliteit en maatwerk staan hierbij centraal, waarbij de recente ervaringen met Kunstcentrum TOON zullen moeten worden meegenomen.

De gemeente heeft Cultuurcentrum ToBe vanwege haar expertise gevraagd om een eerste verkenning van de mogelijkheden. Dit advies is in januari 2014 gereed. Vervolgens zal, in samenwerking met lokale aanbieders, een concreet plan worden uitgewerkt. De inzet is om in ieder geval vanaf schooljaar 2014/2015 met de uitvoering van het nieuwe model van start te gaan.

4. Ontwikkeling van een beeldenroute

Kunst in de openbare ruimte is bij uitstek een middel om het dorpskarakter te symboliseren. Rondom het havengebied zijn recent enkele fraaie beelden geplaatst die samen deel uitmaken van het 'Rondje Haven'. De volgende punten zorgen voor een volwaardige beeldenroute met bovenlokale aantrekkingskracht:

- Verlichting van de beelden in het 'Rondje Haven' door aansluiting op de openbare verlichting.
- De route, onder regie van Stichting Beeldenpark Drechtoevers, uitbreiden met een beeld door een **eenmalige** impuls van 20.000 Euro.
- Ontsluiting en presentatie van de beeldenroute en de verbinding leggen met de andere beeldenroutes in de regio door Stichting Beeldenpark Drechtoevers.
- Door invoering van een 'percentageregeling beeldende kunst' krijgt kunst in de openbare ruimte in de toekomst ook prioriteit bij de ontwikkeling van nieuwe gebouwen.
- Wanneer in geval van bijvoorbeeld sloop of renovatie van openbare gebouwen kunst verloren gaat of niet meer in de context past, willen we middels de auteurswet waarborgen dat de kunstenaar een nieuw werk kan plaatsen. Door deze beleidsregel wordt de kans dat kunst (sluipenderwijs) aan de gemeenschap wordt onttrokken kleiner.

- Inventarisatie en (digitale) presentatie van ook de kunstwerken in de openbare ruimte buiten het havengebied en deze voorzien van qr-codes.

De plaatsing van het extra beeld en de verlichting van de route zijn voor het najaar van 2014 gerealiseerd. Stichting Beeldenpark Drechtmeers zal worden verzocht om in het eerste half jaar van 2014 de beeldenroute als dusdanig te presenteren. De percentageregelingen en de nieuwe beleidsregel zullen na vaststelling van de nota worden verwerkt en gehanteerd. Het proces rond de ontsluiting van de kunstwerken in de openbare ruimte buiten het havengebied is aan de gang en wordt voor de zomer van 2014 afgerond.

5. Uitbreiding van de regionale programmering

Sinds enige jaren vindt het tweejaarlijkse Bachfestival Dordrecht plaats. Bach is een thema dat uitstekend past bij het karakter van de regio. Het Drechtstedenbestuur is voornemens om het festival in Dordrecht te verbinden met de regio en hiervoor middelen te reserveren.

De regionalisering van het Bachfestival staat op de agenda van het Drechtstedenbestuur. Het concrete plan wordt uitgewerkt in overleg met de festivalorganisatie. De editie in 2014 zal een pilot vormen, waarna de plannen voor verdere ontwikkeling zullen worden bepaald.

6. Betere aansluiting bij toerisme en recreatie

Waar al een duidelijke verbinding is gelegd tussen evenementen en cultuur is hiervan nog onvoldoende sprake bij toerisme en recreatie:

- De nabijheid van werelderfgoed Kinderdijk, de historische binnenstad van Dordrecht en Nationaal Park De Biesbosch biedt mogelijkheden tot het ontwikkelen van arrangementen, waarin Alblasserdam als verbindende locatie langs het water een stevige positie moet kunnen innemen. Hierdoor worden bezoekers naar het dorp en haar voorzieningen getrokken. De ontwikkeling van Haven-Zuid kan hierbij een belangrijke rol vervullen.
- Uit de analyse en gesprekken komt naar voren dat er nog veel winst te behalen valt op het gebied van marketing en communicatie. Hier ligt een belangrijke taak voor de lokale VVV. Ook een lokale ondernemer kan hiertoe een initiatief nemen.

Deze punten worden meegenomen in de visie vrijetijdseconomie die voor de zomer van 2014 gereed zal zijn.

7. Opdrachtgeverschap Landvast

De nota is inventariserend rond de huidige activiteiten van Landvast. De gemeente heeft een faciliterende rol. Het college geeft aan het bestuur van Landvast vanuit haar rol als subsidiënt beperkt opdrachten mee die vanuit de gemeentelijke inhoudelijke beleidsvisie mogelijk gemaakt zouden moeten worden.

Dit punt zal worden meegenomen in de subsidiegesprekken met Landvast.

Bijlage 1 Overzicht deelnemers cultuurgesprekken

- Mw. van der Plas (Portiersloge, TOP Alblasserdam)
- Dhr. Teeuwen (beeldend kunstenaar)
- Dhr. Kanters (Alblaspop)
- Dhr. de Ruiter (Havenfestival)
- Dhr. de Haan (Paardenmarkt)
- Dhr. Alblas (vertegenwoordiging kerken)
- Dhr. Boele (Historische Vereniging Wset-Alblasserwaard)
- Mw. Bijker (bibliotheek)
- Mw. van Utrecht (muziekvereniging Soli Deo Gloria)
- Mw. van Driel & mw. Bakker (muziekvereniging Excelsior)
- Dhr. Laheij (Landvast)
- Dhr. den Hartog (Stichting Beeldenpark Drechtoevers)
- Mw. de Haan (balletcentrum Carmen de Haan)
- Dhr. Yilmaz (Turkse Vereniging)
- Dhr. van Bockel (Oranjecomité)
- Dhr. Schilperoort & mw. Boers (Vestzaktheater Biggelmee)
- Mw. van der Laan (Huis van Zessen)
- Dhr. van Breemen (Wielerronde)
- Dhr. Plaisier (Muziekcentrum Forte)
- Mw. Moetwil (combinatiefunctionaris cultuur)
- Mw. Hegeman (Cultuurcentrum ToBe)

- Diverse interne ambtelijke overleggen
- Diverse regionale ambtelijke overleggen

- De redacteur van de nota is tevens werkzaam als beleidsmedewerker cultuur in Dordrecht en heeft vanuit die functie veelvuldig contact met een grote variëteit aan culturele partijen in Dordrecht en de regio Drechtsteden.

Bijlage 2 Financieel overzicht

De gemeente Alblasserdam heeft voor cultuurdoeleinden jaarlijks een inzetbaar budget van 25.000 Euro. Hiervan wordt 5.000 Euro gereserveerd voor kunst in de openbare ruimte en 20.000 Euro voor buitenschoolse cultuureducatie. Dit laatste bedrag betekent een sterke afname ten opzichte van de subsidie die TOON Kunstkoor jaarlijks ontving tot en met 2012.

Hiernaast zijn er structurele subsidierelaties met diverse instellingen (Landvast, Bibliotheek AtotZ, amateurkunstverenigingen, evenementen).

Tenslotte is er gedurende de periode 2013-2016 11.000 Euro beschikbaar als matchingsbedrag voor het programma Cultuureducatie met kwaliteit.

Ook in Drechtstedenverband worden incidenteel middelen voor cultuur gereserveerd. Voor 2014 is het Drechtstedenbestuur voornemens om middelen vrij te maken voor de regionalisering van het Bachfestival Dordrecht.

Naast de lokale en regionale middelen zijn er rijksmiddelen beschikbaar voor de combinatiefunctie en voor de matching van het gemeentelijke budget van 11.000 Euro voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

Bijlage 3 Overzicht voorkeurslocaties uitbreiding beeldenroute

- Landvast

- In de bocht bij de haven

- Oost-Kinderdijk

- Waterbushalte

